

stolsbeskyttelse af borgerne imod vilkårlig magtudøvelse er karakteristisk for *liberale* demokratier, men ikke for alle former for demokrati, og andre former for beskyttelse indebærer ikke nødvendigvis et autokrati (jf. Jørgen Møller og Svend-Erik Skaaning, *Demokrati. Opfattelser, udviklinger, årsager og virkninger*, 2014: 77).

Alt i alt er bogen noget af en rodebutik. Skal man trods de begrebsmæssige uklarheder og de forskellige dagsordener i de enkelte kapitler forsøge at danne sig et overblik og en slags konklusion, kunne det være, at populismen ses som et demokratisk krisetegn i Europa og USA, hvor liberale værdier og institutioner udfordres, mens autokratiske tendenser navnlig findes på Balkan, i Mellemøsten, Afrika og Latinamerika i lande, der ikke har etableret liberalt demokrati. Derimod er det svært at finde de ”nye autokratier”, der omtales i bogens titel – måske bortset fra Zimbabwe og Brasilien.

Når man lægger bogen fra sig, må man derfor spørge sig selv, om demokratiet virkelig er i krise, og om der ikke findes flere *etablerede* end *nye* autokratier.

Palle Svensson
Professor emeritus
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Poul Erik Mouritzen (red.), *Livet i Magtens Rugekasse. Fortalt gennem fem generationer*. Aarhus: Politica, 2020, 220 sider, 199 kr.

Anne Mette Kjær beretter i bogen, at hun forelskede sig i statskundskabsstudiet fra dag ét. Sådan var det også for mig, da jeg i december 1976 indfandt mig til min første undervisningstime i det, der dengang var bygning 332. Og sådan er det stadig, også selv om jeg efter min eksamen som scient.pol. begyndte at pleje omgang med juraen. En usømmelighed der resulterede i et juridisk professorat og nu foreløbig 15 år som højesteretsdommer. I mine arkiver har jeg fundet et gammelt billede. Det er taget i forbindelse med Institutts 25-års jubilæumsfest i november 1984. På billedet står Institutts ansatte, med fire professorer – Erik Rasmussen, Poul Meyer, H.P. Clausen og Ole Borre – som frontfigurer. Som nyansat adjunkt i forvaltningslære holder jeg mig passende i baggrunden. Året efter forlod jeg stillingen ud fra en fornemmelse af, at virkeligheden skulle findes et andet sted. Men alligevel: Ens første forelskelse forbliver noget særligt, og jeg har derfor med stor glæde kastet mig over bogen. Og efter endt læsning er glæden stadig intakt.

Instituttets historie er en succeshistorie. Fra stort set ingenting er det vokset til en mastodont med mere end 200 videnskabelige medarbejdere og en placering som politologisk forskningsinstitution som nr. 16 i verden og nr. 3 i Europa. Og når det gælder forvaltningsforskningen som nr. 1 i verden. Hvordan man nu end kan måle den slags.

Mogens N. Pedersen, dansk statskundskabs grand old man, lægger ud. Som nogle få andre vildfarne begyndte han på det nye statskundskabsstudium i september 1958, da der endnu hverken var institut eller professorer. Statskundskabsstudiet var udtænkt af statsretsprofessor Max Sørensen og historieprofessor Troels Fink. Det lå dem på sinde, at studiet skulle være en kombination af jura, økonomi og nogle statskundskabsfag, som man knap nok øjnede konturerne af. Studiet skulle indledes med juraen og økonomien, så de studerende havde en tilbagefaldsmulighed, hvis interessen for statskundskaben svigtede. Som Mogens N. Pedersen beretter om, måtte han og de andre vildfarne derfor i det første studieår nøjes med en enkelt ugentlig eftermiddagssamtale med Max Sørensen om statskundskabsemner. Først året efter, i 1959, blev Poul Meyer og Erik Rasmussen ansat som professorer i statskundskab. I en del år frem var det eneste statskundskabelement på studiets 1. del Poul Meyers fag ”statskundskab i grundtræk”, baseret på bogen *Politik*, som han skrev hen over sommeren 1959. Det er godt at vide, hvor man kommer fra, og Mogens N. Pedersens bidrag giver i så henseende fremragende besked.

En vis undergangsstemning præger derimod de to følgende bidrag af Curt Sørensen og Erik Christensen. Man må forstå, at intet er som i 1970'ernes marxistiske fagkritiks store dage. ”Alle historier ender egentlig dårligt”, skriver Curt Sørensen, og Instituttets historie synes at gå samme vej. Statskundskaben har ”klinet sig op ad den politisk-bureaukratiske magt og den generelle politiske og ideologiske udvikling”, og universiteterne er i dag ”helt underlagt stat og erhvervsliv”. Man kan måske under læsningen af disse bidrag fundere over, hvordan det selv i en høj alder kan lykkes at fastholde fascinationen af det, der vist i Ole P. Kristensens bidrag sigtes til som ”vås og bragesnak”. I Ole P.s bidrag er der i det hele frisk luft og klar tale. Han forlod da også statskundskaben få år efter, han blev professor, og som en af få bidragsydere har han derfor også kunnet gøre sig betragtninger om, hvad statskundskaben kan tjene til uden for Instituttets mure.

Skulle man, trods Ole P.s bidrag, alligevel på dette sted i læsningen befinde sig i et lettere forsænket stemningsleje, lysner det gevaldigt med de følgende bidrag af Jørn Loftager, Hans-Henrik Holm, Poul Erik Mouritzen og Georg Sørensen. Med deres egne personlige historier som ramme får læseren velopløst besked om, hvorledes livet som studerende udfoldede sig i 1970'ernes første

halvdel, hvordan man bevægede sig igennem fagene, og hvad man (måske) fik med. Og så skiftet til ”den anden side”, ansættelsen ved Institutet – i Jørgen Loftagers tidstypiske tilfælde 13 år og 22 ansættelser efter kandidateksamen. Alt rundet af med beretninger om deres egen forskningsmæssige færd og perspektiverende betragtninger over studierne og den måske begrænsede visdom i nutidens rankingsystemer. Man tilgiver så gerne Hans-Henrik Holm, at han – trods sin stærke understregning af statskundskabens empiriske fokus – får gjort 1980’ernes Schlüter-regering til en ”Venstre-regering”. Og stemt i godt humør over tekstens kvalitet kan man vel også tilgive Georg Sørensens brud på sandhedspilten, når han, måske i et anfald af letsind, får udnævnt sin ph.d.-grad fra Aalborg Universitet til at være en ”doktorgrad”.

Erik Albæk tegner sig for det følgende bidrag. Han og jeg er så at sige på omgangshøjde. Ganske vist startede han på studiet to år før mig, men til gengæld afsluttede han så også studiet et lille år efter mig. Hos Erik Albæk er der ingen undergangsstemning. Tværtimod. Det er en myte, siger han, at uddannelsen ikke længere er, hvad den har været. De studerende er, også på grund af de høje adgangskrav, bedre, undervisningen er mere relevant, og kandidaterne er bedre rustet til deres fremtidige arbejde, end de var for 30 år siden. Det følgende bidrag af Jens Blom-Hansen understøtter Erik Albæks vurderinger, men indeholder samtidig det memento, at studiets kandidatdel i dag ofte kun levner et enkelt semester til undervisning inden specialet, når et eller to semestre bruges på praktik- og udlandsophold. Jens Blom-Hansen efterlyser mere tid til fordybelse for de studerende. Som studerende i anden halvdel af 70’erne kan man her tænke tilbage på den daværende 2. dels fire normerede studieår – som de særligt tænk- og langsomme endda ofte ekstenderede til både fem, seks og syv år, hvorefter de fra specialesumpens dyb dukkede op med et værk af en helt anden tykkelse end nutidens specialer på cirka 75 sider. Mit eget fyldte i den udgivne bogudgave 329 sider. Men så var det også både langt og godt. I hvert fald langt.

Tillid til både Instituttets nutid og fremtid får man til overflod af bogens sidste fem meget velskrevne bidrag af Tonny Brems Knudsen, Anne Mette Kjær, Gitte Sommer Harrits, Anne Skorkjær Binderkrantz og Jørgen Møller. Førstnævnte får man særskilt sympati for, når han frejdigt beretter om sin begejstring for den gamle bluesmusiker Otis Rush og endda dokumenterer, at han – som følge af en stejl indlæringskurve under en natlig udflugt ved en konference i Chicago – er bekendt med John Mayalls Bluesbreakers indspilning i 1966 af Rush’ klassiker All Your Love. De nævnte bidrag tegner blandt meget andet et interessant billede af, hvorledes vejen ind i forskerlivet har ændret sig gennem det seneste årti. Hvor der før var få ansøgere til stillingerne, var der i efteråret 2019 151 ansøgere til et adjunktopslag. Om nogle få år skal de tre, der

blev ansat, så atter igennem et nåleøje for at blive lektorer. Man skal utvivlsomt brænde mere end almindeligt stærkt for forskeriet for at ville udsætte sin sjæl for et sådant hækkeløb.

Det er i det hele opløftende at læse om den forskningsmæssige begejstring, men man tænker samtidig, at det jo kan være meget godt, at man rejser verden rundt til konferencer og diskuterer med fagfæller inden for snævre specialer og skriver artikler til fine engelsksprogede tidsskrifter – men hvilken betydning har det alt sammen for omverdenen? En del af de ældre bidragydere stiller spørgsmålet, men der er ikke mange svar hos de yngre. Jørgen Møller beretter om, at en ung (københavnsk) hedspore ved et årsmøde i Dansk Selskab for Statskundskab for år tilbage spurgte Mogens N. Pedersen, hvad formålet var med dansk statskundskab. Af Mogens N. fik han det jordbundne svar, at det var at uddanne embedsmænd. I så henseende har Instituttet i hvert fald været en overvældende succes, og heldigvis har Ole P.s forskning i årsagerne til den offentlige sektors vækst ikke haft nogen praktisk politisk betydning.

Max Sørensen så i sin tid med skepsis på de kommende kandidaters beskæftigelsesmuligheder. Han foreslog derfor en magisterkonferens for at understrege det brødløse ved studiet. Kompromiset blev i stedet en embedseksamen, men med det særlige ved sig, at der blev føjet et speciale til eksamenskravene. Meningen var at holde husarerne væk. Det er så ikke lykkedes. Og godt for det. Som Jørgen Møller skriver, er undervisningen på mange måder vigtigere end forskningen. Det sidste skal til for at bringe luft til det første. Ved at skrive avancerede artikler om snævre emner og holde konferencer for hinanden kan de ansatte holde sig i åndelig form. Vi andre må så trøste os med, som Jørgen Møller skriver, at man kan lære ”mere om samfundets fjedre og bolte ved at læse om menneskeskæbner, kunst og historie end ved at læse snævert om økonomi og politik”. Og for de af os, der fortsat er forelskede i statskundskaben, ligger der nu denne fremragende bog – til læsning og genlæsning.

Jens Peter Christensen
Højesteretsdommer,
dr.jur. (og cand.scient.pol.)